

Oponentský posudok na inauguračné konanie doc. Hrista Kyuchukova, PhD., DrSc.

1. Celkový odborný profil uchádzača

Doc. Hristo Kyuchukov, PhD., DrSc. ako uchádzač o vedecko-pedagogický titul „profesor“ v odbore 2.1.33 Všeobecná jazykoveda predložil rozsiahlu odbornú podkladovú dokumentáciu, z ktorej vyplývajú viaceré **dominanty** jeho profesijného pôsobenia v rodnom Bulharsku, na Slovensku a do istej miery aj na iných zahraničných akademických pracoviskách. Hoci jeho pôvodnou špecializáciou je **pedagogika základnej školy a ruština**, v priebehu svojho ďalšieho profesijného napredovania sa sústredil najmä na didaktiku cudzojazyčného vyučovania detí v konkrétnom etnokultúrnom prostredí. V prvom rade sa to vzťahuje na jazykové vzdelávanie **rómskych detí** v Bulharsku.

Je zrejmé, že v posledných desaťročiach rómska problematika vyvoláva zvýšenú pozornosť širokej verejnosti najmä v jednotlivých európskych krajinách a tiež medzi odborníkmi rôznych profilácií. Pritom jedným z bazových problémov je nesporne vzdelávanie rómskych detí. Z predložených materiálov vyplýva, že ide o nosnú tému vedecko-pedagogickej činnosti inauguranta za posledných viac ako 20 rokov. Osobitne sa to vťahuje na **bilingvizmus** rómskych detí. Uvedená téma je dlhodobo v centre vedeckých hľadání doc. Kyuchukova, čo sa odráža aj v profilovaní jeho vedecko-pedagogického napredovania, keďže všetky doterajšie tituly získal práve za uvedené didakticko-pedagogické hľadania v prepojení na aplikovaný filologický výskum. Bilingvizmus môžeme charakterizovať ako sociálno-komunikačný jav od narodenia dieťaťa a v tomto prípade ide o jeho prirodzenú podobu. Zrejme aj tento fakt a skúsenosti s ním podnietili svojho času v odborných kruhoch úvahy o najvhodnejšej dobe pre začiatok vyučovania cudzieho jazyka. Proti názorom o tom, že cudzí resp. druhý jazyk je vhodné začať vyučovať spolu s materinským, teda súbežne, prezentovali sa aj názory o tom, že najvhodnejšia doba pre začatie vyučovania ďalšieho jazyka je 4. rok veku dieťaťa, kedy by sa mal dotvárať systém materinského jazyka a až na tento systém, podľa uvedených názorov, je možné nadväzovať novým jazykovým systémom. V tejto súvislosti je zaujímavé, že aj na tomto odbornom didaktickom základe sa začalo s vyučovaním cudzieho jazyka v niektorých materských škôlkach na Slovensku. *Aký je v tejto otázke postoj inauguranta?*

Vzhľadom na celkový **sociálno-kultúrny model života Rómov** je logické, že aj v odborných kruhoch evidujeme zvýšený záujem o výchovno-vzdelávacie problémy mladej rómskej generácie. V tomto kontexte spomínaný bilingvizmus rómskych detí v Bulharsku, ale takisto aj v iných krajinách, je výrazným sociálnym a didaktickým fenoménom a nehľadiac na bulharské jazykové prostredie, ktoré poskytuje inaugurantovi najvýznamnejší zdroj pre prezentované výsledky výskumu, tie sú v značnej miere aplikovateľné takisto na Slovensku a samozrejme aj v iných krajinách, kde žijú Rómovia.

Moje čiastkové skúsenosti s cudzojazyčným vzdelávaním rómskych detí ponúkajú úvahu na tému nielen o bilingvisme, ale aj o **trilingvisme** spomínanej kategórie detí. Napríklad sa to týka rómskych detí na južnom Slovensku, kde sa k rómsko-slovenskému sociálno-komunikačnému prostrediu pridáva ešte maďarské. V jednotlivých prípadoch možno hovoriť o rómsko-maďarsko-slovenskom trilingvisme a to práve v uvedenom poradí. Pritom ide o sociálno-komunikačný kontakt nositeľov troch jazykov so značne rozdielnou vnútornou aj genealogickou štruktúrou. Keďže doc. Kyuchukov pôsobí v súčasnosti na Ústave rómskych štúdií Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, bolo by zaujímavé poznať jeho postoj k spomínanému trilingvizmu, ktorý v nemalej miere evidujeme najmä na južnom Slovensku, ale nielen tam. V istom zmysle sa uvedený **multilingvizmus** rozširuje najmä v školskom prostredí, keď sa začína vyučovať konkrétny cudzí jazyk, v súčasnosti najmä anglický. V tejto súvislosti sa vynárajú aj ďalšie otázky: *Má on (teda*

trilingvizmus) určitý vplyv na celkové jazykové vzdelávanie rómskych detí? A keď áno, tak aký? Trilingvizmus uľahčuje alebo sťažuje jazykové vzdelávanie rómskych detí?

Uvedená dominantná tematika v didaktických a odborných hľadaniach je výskumným objektom, ktorý inaugurant prezentoval vo viacerých významných monografiách (*Етнолингводидактика, София, 1996., Развитие на детския ромски и детския турски билингвизъм в България, София, 2001., Turkish and Roma Children Learning Bulgarian, Faber, 2007., Обучението по български език и детската градина в условията на билингвизъм, София, 2008*) ako aj ďalších početných publikáciách.

2. Pedagogická činnosť

Rómska výchovno-vzdelávacia problematika je v centre profesijnej činnosti doc. Kyuchukova počas celého jeho doterajšieho vedecko-pedagogického pôsobenia. Svoje skúsenosti začal zhromažďovať už ako učiteľ na základnej škole v Bulharsku a postupne ich rozširoval na jednotlivých bulharských akademických pracoviskách, kde prednášal, alebo sa obhájoval (Univerzita v Šumene, Univerzita vo Veľkom Tarnove, v Starej Zagore) a takisto na jednotlivých zahraničných akademických pracoviskách v Holandsku, USA, Nemecku a na Slovensku. Okrem toho pôsobil aj ako expert na rómčinu na Ministerstve školstva Bulharskej republiky. Svoju profiláciu rozšíril o didaktiku bulharského jazyka, turecký jazyk, psycholingvistiku a sociolingvistiku. V pozícií vysokoškolského pedagóga bol **školiteľom** pri 39 záverečných bakalárskych a magisterských prácach okrem Bulharska aj v ďalších piatich krajinách.

Doc. Kyuchukov sa takisto realizoval v pozícii **garanta** študijných programov na univerzitách v Bulharsku a na Slovensku. Súčasne garantoval viaceré vysokoškolské predmety ako rómska fonetika, rómska morfológia, rómska syntax, rómska štylistika, rómska dialektológia, dejiny rómskeho jazyka, úvod do romológie, rómska detská literatúra a iné. V súčasnosti je **garantom** predmetu rómsky jazyk na Ústave rómskych európskych štúdií v Banskej Bystrici. Doteraz má 2 ukončených doktorandov, 1 je po dizertačnej skúške a 1 doktorand je študujúci.

Za viac ako dvadsaťročné obdobie prezentoval výsledky svojich výskumov počas prednáškových pobytov v USA, Dánsku, Chorvátsku, Turecku, Holandsku, Švédsku a na Slovensku. Ústrednou témou jeho prednášok bola vyššie uvedená – bilingvizmus, rómsky jazyk, psycholingvistika, interkultúrna komunikácia a iné.

3. Výsledky vedecko-výskumnej a publikačnej činnosti

Doc. Kyuchukov má zaevidovaných 21 samostatných vedeckých prác a monografií, 21 knižných prác, 252 vedeckých štúdií a článkov, 5 učebníc pre VŠ a 33 pre ZŠ a SŠ. Vystupoval na 115 vedeckých konferenciách. Na jeho práce bolo zaregistrovaných celkovo 390 citácií, z toho v zahraničí 379 a v SCI 5.

V rámci projektovej činnosti má za sebou 9 vyriešených projektov, kde prevažovala jeho pozícia **národného koordinátora** konkrétneho projektu. Aj v tejto oblasti išlo najmä o projekty zamerané na rómsku problematiku, ktoré boli riešené v rámci medzinárodnej vedeckej spolupráce.

Svoju vedecko-výskumnú činnosť doc. Kyuchukov realizuje aj ako člen viacerých významných organizácií a vo vedeckých radách konkrétnych časopisov. Je napríklad šéfredaktorom medzinárodného vedeckého časopisu International Journal of Romani language and Culture (Nemecko) a v ďalších 15 analogických medzinárodných inštitúciách a redakciách.

4. Záver

Z vyššie uvedených údajov vyplýva, že doc. Hristo Kyuchukov, PhD., DrSc. je medzinárodne uznávanou vedeckou osobnosťou, ktorý doteraz prezentoval bohaté výstupy svojej vedecko-pedagogickej a publikačnej činnosti na zodpovedajúcej odbornej a vedeckej úrovni. Zo zaevidovaných výsledkov je evidentné, že vo všetkých ukazovateľoch spĺňa resp. prekračuje požadované kritériá na získanie vedecko-pedagogického titulu „profesor“ a jeho celková činnosť je významným prínosom v aplikovanom didakticko-filologickom výskume najmä v oblasti didaktickej a vedeckej **romológie**. Práve v tejto oblasti sa najvýraznejšie presadil a presadzuje aj na medzinárodnej úrovni.

Bežiac do úvahy vyššie uvedené konštatovania **navrhujem udeliť doc. Hristovi Kyuchukovi, PhD., DrSc. vedecko-pedagogický titul „profesor“ v odbore 2.1.33 Všeobecná jazykoveda.**

Prešov, 18.2.2015

prof. PhDr. Jozef Sipko, PhD.
Oponent